

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Інституту держави і права імені В. М.
Корецького
Національної академії наук України,
головному науковому співробітнику відділу
проблем аграрного, земельного, екологічного та космічного права,
доктору юридичних наук, професору,
дійсному члену (академіку) НАПрН України,
Заслуженому юристу України
Малишевій Наталії Рафаелівні

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора,
в.о. завідувача кафедри міжнародного права та порівняльного
правознавства Чернівецького національного університету імені Юрія
Федьковича

Карвацької Світлани Богданівни

на дисертацію Кадухи Івана Васильовича

**«Міжнародно-правове співробітництво в сфері охорони здоров'я:
питання теорії і практики»,**

**поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 29
«Міжнародні відносини» за спеціальністю 293 - «Міжнародне право»**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. На сучасному етапі розвитку міжнародних відносин охорона здоров'я перетворилася з виключно внутрішньодержавного напрямку політики на одну з ключових сфер міжнародного співробітництва. Глобалізаційні процеси, інтенсивна мобільність населення, розвиток міжнародної торгівлі та транспорту, збільшення кількості транскордонних загроз для здоров'я населення сприяли формуванню нових підходів до забезпечення належного рівня охорони здоров'я як на національному, так і на міжнародному рівнях. Саме тому особливого значення набуває міжнародно-правове співробітництво, яке

забезпечує координацію діяльності держав, міжнародних організацій та інших учасників міжнародних відносин у сфері охорони здоров'я.

Актуальність дослідження І. В. Кадухи обумовлена насамперед необхідністю переосмислення ролі міжнародного права у забезпеченні ефективного функціонування глобальної системи охорони здоров'я. Події останніх років продемонстрували, що питання захисту здоров'я населення безпосередньо пов'язані з міжнародною безпекою, економічною стабільністю, дотриманням прав людини та сталим розвитком. У зв'язку з цим особливої ваги набуває комплексний аналіз міжнародно-правових інструментів, спрямованих на забезпечення взаємодії держав у сфері охорони здоров'я.

Наукова та практична значущість дослідження І. В. Кадухи посилюється зростанням кількості викликів, які виникають у зв'язку зі змінами клімату, появою нових інфекційних захворювань, поширенням антимікробної резистентності, погіршенням екологічної ситуації в окремих регіонах світу, а також необхідністю забезпечення належного рівня медичної допомоги в умовах надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру. Вирішення зазначених проблем вимагає не лише розвитку національних систем охорони здоров'я, але й удосконалення міжнародно-правових механізмів співпраці, здатних забезпечити своєчасне реагування на сучасні загрози.

Особливого значення дослідження набуває в умовах збройних конфліктів, які суттєво впливають на стан охорони здоров'я населення та функціонування медичної інфраструктури. У цьому контексті актуалізуються питання забезпечення захисту медичного персоналу, медичних закладів і пацієнтів відповідно до норм міжнародного гуманітарного права, а також організації міжнародної допомоги постраждалим державам. Для України зазначена проблематика має виняткове значення у зв'язку з триваючою збройною агресією Російської Федерації, наслідками якої стали значні втрати у сфері охорони здоров'я, руйнування медичних об'єктів, внутрішнє

переміщення населення та необхідність залучення міжнародної підтримки для забезпечення належного рівня медичних послуг.

У процесі європейської інтеграції України особливого значення набуває дослідження правових механізмів співробітництва з міжнародними організаціями та державами-партнерами, імплементації міжнародних договорів і рекомендацій, а також використання кращих міжнародних практик для модернізації національної системи охорони здоров'я.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертаційній роботі І.В. Кадухи, є достатньо обґрунтованими та переконливими. Їх достовірність забезпечується комплексним використанням загальнонаукових і спеціально-юридичних методів дослідження, широкою джерельною базою, яка охоплює міжнародно-правові акти, нормативно-правові акти України та зарубіжних держав, документи міжнародних організацій, практику міжнародних судових і квазісудових органів, зокрема Європейського суду з прав людини, а також значний масив вітчизняної та зарубіжної наукової літератури (446 найменувань).

Методологічну базу дослідження обґрунтовано належним чином. Методологія дисертації ґрунтується на комплексному поєднанні філософських, загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, обраних відповідно до мети, завдань та предмета дослідження. Діалектичний метод дав змогу простежити еволюцію міжнародно-правового співробітництва у сфері охорони здоров'я та його трансформацію від санітарно-епідемічного регулювання до сучасної правозахисної моделі. Історико-правовий метод використано для дослідження становлення міжнародних механізмів охорони здоров'я та ролі міжнародних організацій у формуванні відповідних стандартів.

Формально-юридичний, логіко-юридичний і герменевтичний методи застосовано для аналізу міжнародних і національних нормативно-правових актів, тлумачення ключових правових категорій та узагальнення практики міжнародних судових і квазісудових органів. Порівняльно-правовий метод дозволив зіставити підходи різних держав до регулювання охорони здоров'я та захисту прав пацієнтів, а системний і структурно-функціональний підходи – дослідити міжнародно-правові механізми охорони здоров'я як цілісну багаторівневу систему. Методи правового моделювання та прогнозування використано для розроблення пропозицій щодо вдосконалення міжнародно-правового регулювання і законодавства України у досліджуваній сфері. Нормативну основу дослідження становлять Конституція України, законодавство України та зарубіжних держав, міжнародні договори й акти, ухвалені в межах ООН, ВООЗ, Ради Європи, ЄС та інших міжнародних організацій. Емпіричну базу склали практика ЄСПЛ, Міжнародного Суду ООН, документи договірних органів ООН, матеріали міжнародних організацій, статистичні дані та результати моніторингових досліджень, що забезпечило належний рівень обґрунтованості та достовірності отриманих результатів.

Варто відзначити логічну структуру дисертаційного дослідження, що дозволила дисертантові у повній мірі розкрити окреслені завдання й досягти поставленої мети, як його позитивну характеристику. Дисертація складається зі вступу, двох розділів (поділених на 10 підрозділів), висновків та додатків. Висновки дисертації І.В. Кадухи логічно впливають із проведеного аналізу, узгоджуються з поставленою метою та завданнями дослідження, а запропоновані рекомендації мають належне теоретичне підґрунтя, практичну спрямованість і можуть бути використані для вдосконалення міжнародно-правового регулювання та національного законодавства у сфері охорони здоров'я. Загалом ступінь обґрунтованості одержаних результатів відповідає вимогам, що висуваються до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Оцінка наукової новизни і практичної значущості отриманих результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація І.В. Кадухи є комплексним дослідженням міжнародно-правового співробітництва у сфері охорони здоров'я, у якому розкрито теоретико-правові засади, інституційні механізми, джерельну базу та перспективи розвитку міжнародно-правового регулювання охорони здоров'я в умовах сучасних глобальних викликів.

Уперше автором обґрунтовано концепцію рамкової Конвенції ООН з глобальної безпеки здоров'я як системоутворюючого міжнародного договору, спрямованого на подолання фрагментації міжнародного права охорони здоров'я, а також запропоновано систему взаємопов'язаних протоколів щодо готовності до пандемій, захисту прав людини під час надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я та забезпечення справедливого доступу до медичних контрзаходів. Розроблено концепцію Національного протоколу із захисту медичних об'єктів, транспорту та персоналу в умовах збройного конфлікту як механізму імплементації міжнародного гуманітарного права. Запропоновано створення Національного механізму звітності та імплементації у сфері прав людини для координації виконання міжнародних зобов'язань держави у сфері охорони здоров'я.

Удосконалено модель архітектури міжнародно-правового співробітництва у сфері охорони здоров'я через обґрунтування взаємодії глобального, регіонального та двостороннього рівнів регулювання. Поглиблено доктринальне розуміння права на охорону здоров'я як системоутворюючого соціального права людини та визначено його взаємозв'язок з іншими фундаментальними правами. Удосконалено систематизацію джерел міжнародного права у сфері безпеки лікарських засобів, класифікацію проблем глобального управління охороною здоров'я, а також характеристику позитивних зобов'язань держави у сфері охорони здоров'я на основі практики Європейського суду з прав людини. Розвинено

підходи до гармонізації інституту інформованої згоди відповідно до сучасної пацієнтоорієнтованої моделі медичної допомоги.

Набули подальшого розвитку положення щодо кодифікації законодавства про права пацієнтів та необхідності прийняття спеціального Закону України «Про права пацієнтів», а також пропозиції щодо вдосконалення механізмів судового захисту прав пацієнтів. Подальше обґрунтування отримали концептуальні підходи до еволюції міжнародно-правового співробітництва у сфері охорони здоров'я, реформування системи фінансування ВООЗ, взаємодії міжнародного гуманітарного права і міжнародного права прав людини в умовах збройного конфлікту, а також адаптації міжнародних стандартів захисту персональних даних у процесі цифрової трансформації охорони здоров'я. Розвинено положення щодо системної імплементації міжнародно-правових стандартів у національне законодавство України шляхом кодифікації медичного законодавства, удосконалення правового регулювання прав пацієнтів та гармонізації національної нормативної бази з європейськими стандартами.

Практичну цінність мають розроблені І.В. Кадухою проєкти змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо регулювання транскордонної медичної допомоги та відшкодування шкоди, завданої пацієнтові під час надання медичних послуг. Їх реалізація сприятиме гармонізації національного законодавства з правом ЄС, удосконаленню механізмів захисту прав пацієнтів, підвищенню якості та безпеки медичної допомоги, розвитку альтернативних способів вирішення медичних спорів і впровадженню сучасних механізмів страхування професійної відповідальності у сфері охорони здоров'я. Додаток А має систематизуюче та методологічне значення, оскільки вперше в межах дослідження узагальнює характерні ознаки міжнародно-правового співробітництва у сфері охорони здоров'я на універсальному, регіональному та двосторонньому рівнях за критеріями суб'єктного складу, правової основи, функціонального призначення та

юридичної сили зобов'язань. Це дозволяє чітко визначити місце та роль кожного рівня регулювання у забезпеченні права на охорону здоров'я та формуванні глобальної системи управління охороною здоров'я.

Практичну цінність становлять розроблені рекомендації щодо прийняття Закону України «Про права пацієнтів», удосконалення Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», підготовки Медичного кодексу України, а також нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України та Міністерства охорони здоров'я України. Їх реалізація сприятиме посиленню гарантій права людини на охорону здоров'я, підвищенню рівня захисту прав пацієнтів, удосконаленню механізмів виконання міжнародних зобов'язань України та подальшій інтеграції держави до європейського правового простору.

Зауваження щодо змісту дисертаційної роботи.

1. У Розділі 1 дисертаційного дослідження автор зазначає, що право на охорону здоров'я є одночасно індивідуальним і колективним правом. Варто було б пояснити як повинна вирішуватися колізія між індивідуальною автономією особи та інтересами громадського здоров'я, зокрема щодо обов'язкових профілактичних заходів?
2. У Розділі 2 дисертації автор обґрунтовує доцільність розробки та прийняття комплексної міжнародної Конвенції з глобальної безпеки здоров'я, яка передбачатиме механізми примусового виконання міжнародних зобов'язань держав. Яким чином, на думку дисертанта, можна забезпечити згоду держав на передачу частини суверенних повноважень у сфері охорони здоров'я міжнародному контрольному органу та чи не суперечитиме це принципу державного суверенітету?
3. Автор дисертаційного дослідження пропонує створення Національного центру транскордонної охорони здоров'я та прав пацієнтів, а також спеціальних механізмів компенсації транскордонної медичної шкоди. Постає питання, чим запропонована

інституційна модель відрізняється від функцій уже існуючих органів державної влади у сфері охорони здоров'я та юстиції, і якими можуть бути джерела її фінансування в умовах обмежених ресурсів держави?

4. У роботі запропоновано запровадити принцип розподілу тягаря доказування у справах про відшкодування шкоди, завданої під час надання медичної допомоги. Як, на думку дисертанта, забезпечити баланс між посиленням захисту прав пацієнтів і недопущенням необґрунтованого покладення відповідальності на медичних працівників та заклади охорони здоров'я, особливо в умовах воєнного стану та дефіциту медичних ресурсів?

Варто наголосити, що ці питання є дискусійними, стосуються авторських пропозицій та дозволяють оцінити рівень обґрунтованості наукової новизни й практичної реалізації запропонованих механізмів.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях.

Найбільш вагомі положення і висновки дисертації І. В. Кадухи викладені у 7 наукових працях автора, у яких опубліковані основні результати, з яких 4 статті – у наукових фахових виданнях України, та 3 тезах доповідей на наукових конференціях. Опубліковані наукові праці повною мірою відображають основні результати, теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження. Представлені у публікаціях наукові результати характеризуються логічністю, належним рівнем аргументації та достатньою обґрунтованістю. Кількість, обсяг і зміст наукових праць відповідають вимогам чинного законодавства, зокрема положенням Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із наступними змінами).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації І. В. Кадухи висновки, пропозиції та рекомендації

інституційна модель відрізняється від функцій уже існуючих органів державної влади у сфері охорони здоров'я та юстиції, і якими можуть бути джерела її фінансування в умовах обмежених ресурсів держави?

4. У роботі запропоновано запровадити принцип розподілу тягаря доказування у справах про відшкодування шкоди, завданої під час надання медичної допомоги. Як, на думку дисертанта, забезпечити баланс між посиленням захисту прав пацієнтів і недопущенням необґрунтованого покладення відповідальності на медичних працівників та заклади охорони здоров'я, особливо в умовах воєнного стану та дефіциту медичних ресурсів?

Варто наголосити, що ці питання є дискусійними, стосуються авторських пропозицій та дозволяють оцінити рівень обґрунтованості наукової новизни й практичної реалізації запропонованих механізмів.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях.

Найбільш вагомі положення і висновки дисертації І. В. Кадухи викладені у 7 наукових працях автора, у яких опубліковані основні результати, з яких 4 статті – у наукових фахових виданнях України, та 3 тезах доповідей на наукових конференціях. Опубліковані наукові праці повною мірою відображають основні результати, теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження. Представлені у публікаціях наукові результати характеризуються логічністю, належним рівнем аргументації та достатньою обґрунтованістю. Кількість, обсяг і зміст наукових праць відповідають вимогам чинного законодавства, зокрема положенням Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із наступними змінами).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації І. В. Кадухи висновки, пропозиції та рекомендації

можуть бути використані у науково-дослідній діяльності для подальшого вивчення проблем міжнародно-правового співробітництва у сфері охорони здоров'я та захисту прав пацієнтів, в освітньому процесі під час викладання міжнародно-правових дисциплін і підготовки навчально-методичних матеріалів, у правотворчій діяльності для вдосконалення національного законодавства та його гармонізації з міжнародними й європейськими стандартами, у правозастосовній практиці органів державної влади та судових установ з метою належної імплементації міжнародних зобов'язань України у сфері охорони здоров'я, а також у правозахисній та правопросвітницькій роботі, спрямованій на підвищення рівня правової обізнаності населення, захист прав пацієнтів і медичних працівників та розвиток механізмів забезпечення права людини на охорону здоров'я.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертаційна робота І. В. Кадухи є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі сформульовані автором положення, висновки та наукові результати базуються на власних наукових напрацюваннях, належним чином підтверджені та супроводжуються необхідними посиланнями на використані джерела і попередні публікації здобувача. Наукові праці, в яких оприлюднено результати дослідження, виконані автором одноосібно, безпосередньо пов'язані з тематикою дисертації та розкривають її ключові аспекти. Проведений аналіз дисертації не дає підстав стверджувати про наявність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи інших порушень академічної доброчесності.

Відповідність анотації змісту дисертації. Аналіз анотації дає підстави стверджувати, що її зміст повною мірою кореспондує положенням та висновкам, викладеним у дисертації. У ній належним чином відображено об'єкт і предмет дослідження, його мету та завдання, розкрито елементи наукової новизни, а також узагальнено основні результати, отримані автором. Положення, наведені в анотації, знаходять своє відображення в основному тексті роботи та не виходять за межі проведеного дослідження. Анотації,

підготовлені українською та англійською мовами, вирізняються логічною структурованістю, лаконічністю та інформативністю. Вони забезпечують цілісне уявлення про концептуальні засади, зміст і результати дисертаційного дослідження та відповідають установленим вимогам щодо оформлення дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертаційна робота І. В. Кадухи є результатом самостійно проведеного наукового дослідження. Наукові положення, висновки та пропозиції, викладені в роботі, сформовані автором на основі власного аналізу теоретичних джерел, нормативно-правових актів, міжнародної практики та результатів проведеного дослідження. Основні результати дисертації пройшли належну апробацію в наукових публікаціях здобувача, перелік яких наведено в анотації та списку використаних джерел. Опубліковані праці безпосередньо пов'язані з тематикою дисертаційного дослідження, відображають його ключові положення та виконані автором одноосібно.

Проведений аналіз тексту дисертації не виявив ознак порушення академічної доброчесності. У роботі відсутні прояви академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів дослідження. Використання наукових джерел здійснено з належним посиланням на їх авторів, що свідчить про дотримання встановлених етичних та правових стандартів наукової діяльності. Це дає підстави вважати отримані результати самостійним, оригінальним і завершеним науковим доробком автора.

Загальний висновок. Таким чином, тема дисертаційного дослідження І. В. Кадухи є суспільно значущою, оскільки охоплює комплекс актуальних теоретичних і практичних проблем міжнародного права, пов'язаних із забезпеченням ефективного міжнародного співробітництва у сфері охорони здоров'я. Її розроблення сприяє поглибленню наукових уявлень про правову природу та механізми такого співробітництва, а також формуванню

практичних рекомендацій щодо вдосконалення міжнародно-правового регулювання у цій сфері. Отримані результати мають важливе значення як для розвитку науки міжнародного права, так і для підвищення ефективності діяльності держав та міжнародних організацій у забезпеченні одного з фундаментальних прав людини — права на охорону здоров'я.

Дисертація І.В. Кадухи відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії і встановлені Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502), та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 (зі змінами), їхній зміст відповідає спеціальності 293 Міжнародне право, а автор дисертації – **Кадуха Іван Васильович**, за результатами і на підставі публічного захисту в установленому порядку, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини за спеціальністю 293 Міжнародне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,

в.о. завідувача кафедри

міжнародного права та

порівняльного правознавства

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

Світлана КАРВАЦЬКА

практичних рекомендацій щодо вдосконалення міжнародно-правового регулювання у цій сфері. Отримані результати мають важливе значення як для розвитку науки міжнародного права, так і для підвищення ефективності діяльності держав та міжнародних організацій у забезпеченні одного з фундаментальних прав людини — права на охорону здоров'я.

Дисертація І.В. Кадухи відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії і встановлені Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502), та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 (зі змінами), їхній зміст відповідає спеціальності 293 Міжнародне право, а автор дисертації – **Кадуха Іван Васильович**, за результатами і на підставі публічного захисту в установленому порядку, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини за спеціальністю 293 Міжнародне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,

в.о. завідувача кафедри

міжнародного права та

порівняльного правознавства

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

Світлана КАРВАЦЬКА

